

Archelaos

Testimonia DK 60 A

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum II, 16-17 Marcovich

Ἀρχέλαος Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, πατρὸς Ἀπολλοδώρου, ὡς δέ τινες, Μίδωνος, μαθητῆς Ἀναξαγόρου, διδάσκαλος Σωκράτους· {οὗτος πρῶτος ἐκ τῆς Ἰωνίας τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν μετήγαγεν Ἀθήναζε,} καὶ ἐκλήθη φυσικὸς, παρὸ καὶ ἔληξεν ἐν αὐτῷ ἢ φυσικὴ φιλοσοφία, Σωκράτους τὴν ἠθικὴν εἰσαγαγόντος. ἔοικεν δὲ καὶ οὗτος ἄψασθαι τῆς ἠθικῆς. καὶ γὰρ περὶ νόμων πεφιλοσόφηκεν καὶ καλῶν καὶ δικαίων παρ' οὗ λαβὼν Σωκράτης τῷ αὐξῆσαι εἰς τὸ [ἄκρον] εὐρεῖν ὑπελήφθη. ἔλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρόν· καὶ τὰ ζῶια ἀπὸ τῆς ἰλῦος γεννηθῆναι καὶ τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ αἰσχροὸν οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ.

(17) ὁ δὲ λόγος αὐτῷ οὕτως ἔχει.

τηκόμενόν φησι τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθὸ μὲν εἰς τὸ [κάτω διὰ τὸ] πυρῶδες συνίσταται, ποιεῖν γῆν· καθὸ δὲ περιρρεῖ, ἀέρα γεννᾶν. ὅθεν ἢ μὲν ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς περιφορᾶς κρατεῖται. γεννᾶσθαι δὲ φησι τὰ ζῶια ἐκ θερμῆς τῆς γῆς καὶ ἰλὸν παραπλησίαν γάλακτι οἶον τροφὴν ἀνιείσης· οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι. πρῶτος δὲ εἶπε φωνῆς γένεσιν τὴν τοῦ ἀέρος πληξίν. τὴν δὲ θάλατταν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνεστάναι. μέγιστον τῶν ἄστρων τὸν ἥλιον, καὶ τὸ πᾶν ἄπειρον.

γεγόνασιν δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἀρχέλαοι· ὁ χωρογράφος τῆς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου πατηθείσης γῆς, ὁ τὰ Ἰδιοφυῆ ποιήσας, ἄλλος τεχνογράφος ῥήτωρ.

A 2 = Suidás, Lexikon, s. v. Ἀρχέλαος

Ἀρχέλαος Ἀπολλοδώρου ἢ Μίδωνος Μιλήσιος φιλόσοφος φυσικὸς τὴν αἴρεσιν κληθεὶς, ὅτι ἀπὸ Ἰωνίας πρῶτος τὴν φυσιολογίαν ἤγαγεν, Ἀναξαγόρου μαθητῆς τοῦ Κλαζομενίου, τοῦ δὲ μαθητῆς Σωκράτης, οἱ δὲ καὶ Εὐριπίδην φασίν. συνέταξε δὲ Φυσιολογίαν καὶ ἐδόξαζε τὸ δίκαιον καὶ αἰσχροὸν οὐ φύσει εἶναι, ἀλλὰ νόμῳ. συνέταξε καὶ ἄλλα τινά.

A 3/1 = Porphyrios, Histor. philos. fr. 12 Nauck, 2; p. 11, 23

ἐλέγετο δὲ περὶ αὐτοῦ (Σόκρατες) ὡς ἄρα παῖς ὢν οὐκ εὖ βιώσειεν οὐδὲ εὐτάκτως ... ἤδη δὲ περὶ τὰ ἑπτακαίδεκα ἔτη (452 BC) προσελθεῖν αὐτῷ Ἀρχέλαον, τὸν Ἀναξαγόρου μαθητὴν, φάσκοντα ἐραστὴν εἶναι· τὸν δὲ Σωκράτην οὐκ ἀπώσασθαι

τὴν ἔντευξίν τε καὶ ὁμιλίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀρχέλαον, ἀλλὰ γενέσθαι παρ' αὐτῷ ἔτη συχνά. καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἀρχελάου προτραπήναι ἐπὶ τὰ φιλόσοφα.

A 3 /2 = Suidás, Lexicon, s. v. Σωκράτης

Ἀριστοξένος (fr. 25 FHG II, 280) δὲ Ἀρχελάου πρῶτον αὐτὸν διακοῦσαι λέγει· γεγονέναι δὲ αὐτοῦ καὶ παιδικά.

A 3 /3 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum II, 23

Ἴων δὲ ὁ Χίος (fr. 73 Kōrke) καὶ νέον ὄντα εἰς Σάμον σὺν Ἀρχελάω ἀποδημῆσαι.

A 4 = Hippolytos, Refutatio I, 9 Marcovich

(1) Ἀρχέλαος τὸ μὲν γένος Ἀθηναῖος, υἱὸς δὲ Ἀπολλοδώρου. οὗτος ἔφη τὴν μίξιν τῆς ὕλης ὁμοίως Ἀναξαγόροι τάς τε ἀρχὰς ὡσαύτως. οὗτος δὲ τῷ νῶι ἐνυπάρχειν τι εὐθέως [τῷ] μίγμα[τι].

(2) εἶναι [δ'] ἀρχὴν τῆς κινήσεως [τὸ] ἀποκρίνεσθαι ἀπ' ἀλλήλων τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ μὲν θερμὸν κινεῖσθαι, τὸ δὲ ψυχρὸν ἡρεμεῖν (cf. B 1a):

τηκόμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς μέσον ῥεῖν, ἐν ᾧ [καὶ] κατακαιόμενον ἀέρα γίνεσθαι καὶ γῆν, ᾧν τὸ μὲν ἄνω φέρεσθαι, τὸ δὲ ὑφίστασθαι κάτω.

(3) τὴν μὲν οὖν γῆν ἡρεμεῖν καὶ [ψυχρὰν] γενέσθαι διὰ ταῦτα, κεῖσθαι δ' ἐν μέσῳ οὐδὲν μέρος οὔσαν, ὡς εἰπεῖν, τοῦ παντός. [τὸν δ' ἀέρα] [†] ἐκδεδομένον ἐκ τῆς πυρώσεως, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀποκαιομένου τὴν τῶν ἀστέρων εἶναι φύσιν, ᾧν μέγιστον μὲν ἥλιον, δεύτερον δὲ σελήνην, τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω.

(4) ἐπικλιθῆναι δὲ τὸν οὐρανὸν φησι καὶ οὕτως τὸν ἥλιον ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι φῶς καὶ τὸν τε ἀέρα ποιῆσαι διαφανῆ καὶ τὴν γῆν ξηράν. λίμνην γὰρ εἶναι τὸ πρῶτον, ἅτε κύκλῳ μὲν οὔσαν ὑψηλήν, μέσον δὲ κοίλην. σημεῖον δὲ φέρει τῆς κοιλότητος, ὅτι ὁ ἥλιος οὐχ ἅμα ἀνατέλλει τε καὶ δύεται πᾶσιν, ὅπερ ἔδει συμβαίνειν, εἴπερ ἦν ὁμαλή.

(5) περὶ δὲ ζώων φησὶν, ὅτι θερμαινομένης τῆς γῆς τὸ πρῶτον ἐν τῷ κάτω μέρει, ὅπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμίσγετο, ἀνεφαίνετο τὰ τε ἄλλα ζῶια πολλὰ καὶ [οἱ] ἄνθρωποι, ἅπαντα τὴν αὐτὴν δίαιταν ἔχοντα ἐκ τῆς ἰλῦος τρεφόμενα – ἦν δὲ ὀλιγοχρόνια – ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἢ ἐξ ἀλλήλων γένεσις συνέστη.

(6) καὶ διεκρίθησαν ἄνθρωποι ἀπὸ τῶν ἄλλων [ζώων] καὶ ἡγεμόνας καὶ νόμους καὶ τέχνας καὶ πόλεις καὶ τὰ ἄλλα συνέστησαν. νοῦν δὲ λέγει πᾶσιν ἐμφύεσθαι ζώοις ὁμοίως. χρῆσθαι γὰρ ἕκαστον [τῷ νῶι, ὡσπερ] καὶ, τῷ σώματι [ῥῶσ], τὸ μὲν βραδυτέρως, τὸ δὲ ταχυτέρως.

A 5 = Simplikios, In Physica 27, 23

καὶ Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος, ὧ καὶ Σωκράτη συγγεγονέναι φασὶν Ἀναξαγόρου γενομένῳ μαθητῇ, ἐν μὲν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου καὶ τοῖς ἄλλοις πειρᾶται τι φέρειν ἴδιον, τὰς ἀρχὰς δὲ τὰς αὐτὰς ἀποδίδωσιν ἄσπερ Ἀναξαγόρας. οὗτοι μὲν οὖν ἀπείρους τῶι πλήθει καὶ ἀνομογενεῖς τὰς ἀρχὰς λέγουσι τὰς ὁμοιομερείας τιθέντες ἀρχὰς.

A 5a = Héfaisteión Gramm., Enchiridion de metris 3, 20 Consbruch

τὸ τοῦ Ἀρχελάου ὄνομα Σοφοκλῆς ἐν ταῖς ἐλεγείαις οὐκ ὤιετο ἐγχωρεῖν οὔτε εἰς ἔπος οὔτε εἰς ἐλεγείον· φησὶ γοῦν „Ἀρχέλεως· ἦν γὰρ σύμμετρον ὧδε λέγειν.“

A 6 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos VII, 14, 2

Ἀρχέλαος δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικόν [μετῆρχετο].

A 7/1 = Sextos Empeirikos, Adversus mathematicos IX, 360, 6

Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος, Σωκράτους δὲ καθηγητής (...) ἀέρα (πάντων εἶναι ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον).

A 7/2 = Aetios I, 3, 6 (Dox. 280)

Ἀρχέλαος Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος ἀέρα ἄπειρον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα καὶ μάνωσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν εἶναι πῦρ τὸ δ' ὕδωρ.

A 8 = Hermiás, Irrisio gentilium philosophorum 11, 1 (Dox. 653)

Καὶ μὴν οὐκ ἐπιτρέπει τούτοις εὐδοκιμεῖν Ἀρχέλαος ἀποφαινόμενος τῶν ὅλων ἀρχὰς θερμὸν καὶ ψυχρόν.

A 9 = Epifanios, Adversus haer. III, 2, 9 (Dox. 590,1)

Ἀρχέλαος ὁ Ἀπολλοδώρου, κατὰ δὲ τινὰς Μίλωνος (Ἀθηναῖος δὲ ἦν φυσικός) ἐκ γῆς τὰ πάντα λέγει γεγενῆσθαι. αὕτη γὰρ ἀρχὴ τῶν ὅλων ἐστίν, ὡς φησι.

A 10 = Augustinus, De civitate dei VIII, 2 (Dox. 174)

Anaxagorae successit auditor eius Archelaus. etiam ipse de particulis inter se similibus [ὁμοιομέρεια] quibus singula quaeque fierent ita putavit constare omnia, ut inesse etiam mentem diceret, quae corpora aeterna, id est illas particulas, coniungendo et dissipando ageret omnia.

A 11 = Kléméns Alexandrijský, Protrepticus 5, 66

Τῶν δὲ ἄλλων φιλοσόφων ὅσοι τὰ στοιχεῖα ὑπερβάντες ἐπολυπραγμότησαν τι ὑψηλότερον καὶ περιττότερον, οἱ μὲν αὐτῶν τὸ ἄπειρον καθύμνησαν, ὡς Ἄναξίμανδρος (Μιλήσιος ἦν) καὶ Ἄναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ ὁ Ἀθηναῖος Ἀρχέλαος. Τούτῳ μὲν γε ἄμφω τὸν νοῦν ἐπεστησάτην τῇ ἀπειρίᾳ.

A 12 = Aetios I, 7, 14 (Dox. 302)

Ἀρχέλαος ἀέρα καὶ νοῦν τὸν θεόν, οὐ μέντοι κοσμοποιὸν τὸν νοῦν.

A 13 = Aetios II, 1, 3 (Dox. 327)

Ἄναξίμανδρος, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος (...) ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περιαγωγήν.

A 14 /1 = Aetios II, 4, 5 (Dox. 331)

Ἀρχέλαος ὑπὸ θερμοῦ καὶ ἐμψυχίας συστήναι τὸν κόσμον.

A 14 /2 = Aetios II, 4, 6

Ἄναξίμανδρος (...) Ἀρχέλαος (...) φθαρτὸν τὸν κόσμον.

A 15 = Aetios II, 13, 6 (Dox. 342)

Ἀρχέλαος μύδρους ἔφησεν εἶναι τοὺς ἀστέρας, διαπύρους δέ.

A 16 = Aetios III, 3, 5 (Dox. 368)

[Περὶ βροντῶν ἀστραπῶν κεραυνῶν πρηστήρων τυφῶνων.] (post Anaxagoras A 84 /2)
Ἀρχέλαος ταῦτὸ λέγει παρατιθεὶς τὸ τῶν διαπύρων λίθων καθιεμένων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ πάθος.

A 16a = Seneca, Naturales Quaestiones 6, 12,1-2

Archilochos antiquitatis diligens ait ita venti in concava terrarum deferuntur deinde, ubi iam omnia spatia plena sunt et in quantum aer potuit densatus est, is qui supervenit spiritus priorem premit et elidit ac frequentius plagis primo cogit, deinde proturbat tunc ille quaerens locum omnes augustias dimovet et claustra sua conatur effringere: sic evenit ut terrae spiritu luctante et fugam quaerente moveantur. itaque cum terrae motus futurus est, praecedat aeris tranquillitas et quies, videlicet quia vis spiritus quae concitare ventos solet, in inferna sede retinetur.

A 17 = Aetios IV, 3, 2 (Dox. 387)

Ἀναξιμένης, Ἀναξαγόρας, Ἀρχέλαος ... ἀερώδη [τὴν ψυχὴν ὑποτίθενται].

A 18 = Ιόαννης Filoponos, De anima 71, 17 Hayd.

ὅσοι, φησίν, εἰρήκασιν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ νοῦ κεκινήσθαι, καὶ οὗτοι εἰκόασιν οἰκεῖον εἶναι λέγειν τῇ ψυχῇ τὸ κινεῖν· ὧν ἐστι καὶ Ἀρχέλαος.